

conah. Tam prihaja iz zemlje sevanje, ki spodbuja telo k intenzivnejšemu delovanju, to pa pomeni prijetno počutje in pričakovano tolažbo s tegobami obremenjenih romarjev.

Tudi naša najvišje ležeča cerkev sv. Uršule na Uršlji gori, ki je bila zgrajena v letih 1570—1602, ni izjema. Kljub ugodnejšim lokacijam na samem vrhu Plešivca so izbrali tisti prostor, kjer je spodbudno sevanje najmočnejše.

Preiskal sem podnevi z bajalico ves vrh gore in ugotovil, da se samo na mestu, kjer stoji cerkev, pojavlja zdravilno sevanje. Vsepovsod drugje je sevanje celo škodljivo, razen na skali, v kateri naj bi bil odtis Uršinega stopala. To gotovo priča o tem, kako skrbno in natančno so za sevanje občutljivi bajaličarji opravili svoje delo in kako zelo so se graditelji ravnali po teh ugotovitvah.

Oglejmo si sedaj, kakšne so ugotovljene vrednosti sevanja na posameznih mestih v cerkvi in njeni neposredni okolici.

Če vzamemo za merilo skalo po Bovisu od 0 do 25 000 zdravilnih enot, potem je slika naslednja:

22 750 zdravilnih enot imamo na ploskvi pred glavnim oltarjem v dolžini približno osem metrov vzdolž glavne ladje in dva do tri metre pravokotno na to smer. Sam oltar ima nekaj manjše vrednosti: med 20 000 in 21 500 zdravilnih enot.

Na preostalem notranjem prostoru je sevanje manjše in znaša približno 18 000 zdravilnih enot. Tako sevanje je tudi še na prostoru med cerkvijo in planinskim domom v bližini cerkve in na skali z odtisom Uršinega stopala.

V primerjavi s sevanjem pri kapelici sv. Marije v Stahovici pri Kamniku, kjer znaša to zdravilno sevanje podnevi skoraj 25 000 zdravilnih enot, je torej sevanje v cerkvi sv. Uršule zelo močno. Ob upoštevanju, da je zadrževanje na takih mestih časovno omejeno, saj mora biti tudi doza zdravilnega sevanja organizmu ustrezna, lahko spoznamo, da je čas trajanja verskih obredov ravno primerno dolg, da sevanje doseže najboljše učinek. To pa je bil tudi namen graditeljev.

Visokogorski čisti zrak, zdravilno sevanje in zadoščenje nad opravljenim vzponom na Goro nas poživljajo in nam vedno znova nudijo enkratni občutek zadovoljstva. Zato zvestih obiskovalcev vrha Plešivca-Uršlje gore nikoli ne zmanjka.

Po sklepu Glavnega odbora Planinske zveze Slovenije bo naročnina na Planinski vestnik za tretje četrletje letošnjega leta 25 000 dinarjev, kar pomeni, da bo vsaka številka stala nekaj več kot 8000 dinarjev. Toliko stanejo že zdaj podobne revije, ki se bodo do konca septembra gotovo še bistveno podražile, kar pomeni, da Planinski vestnik pravzaprav sploh ne bo tako drag, kot je videti na prvi pogled. Mu boste ostali zvesti naročniki in bralci?

90 LET PLANINSKEGA DRUŠTVA KRANJ

KRANJSKE MARKACIJE

DRAGICA MANFREDA

Franci Ekar na vrhu Grossglocknerja

»Ko se je razvedelo, da namerava kranjska sekcija Nemškega in avstrijskega planinskega društva graditi kočo na Kokrskem sedlu, je dr. Frischauf predlagal, naj bi postavili kočo na Dolce, na križišču potov med Grintovcem in Kočno. V pismu dne 19. avgusta 1896 pa omenja, da bo v primeru, če bi Nemci začeli graditi kočo na Kokrskem sedlu, zastavil vse sile, da se ustanovi podružnica Slovenskega planinskega društva v Kranju. Na pobudo dr. Frischaufa in

Frana Kocbeka, načelnika savinjske podružnice, so kranjski narodnjaki 16. avgusta 1899. leta tudi dejansko ustanovili kranjsko podružnico...«

Tako je povzel rojstvo današnjega PD Kranj Marijan Krišelj v svoji najnovejši knjigi z naslovom Gore v ljudeh, ki je avtorjev prispevek k 90-letnici kranjskega Planinskega društva in 100-letnici Planinske zveze Slovenije.

Toda vrnimo se v sedanost, točneje, v pisarno Gorenjskega sejma k tamkajšnjemu direktorju in dolgoletnemu predsedniku Planinskega društva Kranj Francu Ekarju. To je namreč mož, ki je izrazito uprt v prihodnost, polno novih načrtov.

Z GORENJSKO TRMO ČEZ OVIRE

Njegovo razumevanje in spodbujanje vrste dejavnosti, ki so v preteklih letih kako-vostno zaživele v okviru kranjskega Planinskega društva, kajpak ni naključje. Franc Ekar, rojen v Predvdvoru, je namreč povsod vsaj z eno nogo zraven: pri 14 letih kot mlad planinski navdušenec, kmalu zatem tudi kot alpinist (za seboj ima več kot 400 plezalnih vzponov), turni smučar, smučarski vaditelj, gorski vodnik, gorski reševalec, lovec, pobudnik gradnje znanih planinskih postojank, odličen go-

spodar in kajpak nosilec številnih priznanj, tudi Bloudkove plakete.

Resnici na ljubo je treba povedati, da se je marsikdaj tudi odločno postavil po robu dogajanjem v planinstvu, s katerimi se ni strinjal, pa si je zato nabral tudi nekaj nasprotnikov. Sicer pa je danes vsakemu Slovencu jasno, da lastne poti ni mogoče vselej ubirati tako, da se strinjaš z vsakršnim mnenjem in ravnanjem.

Sicer pa je bilo delovanje kranjskega planinskega društva pogosto v znamenju upora: takšna je ustanovitev društva, pa deset let kasneje izgradnja Prešernove koče na vrhu Stola, pa tudi resni začetki kranjskega alpinizma s preplezanjem Severne triglavske stene pozimi (nekaj pred drugo svetovno vojno), kar vse sodi med uporniška dejanja. Število kranjskih vplivnih območij se je zatem naglo množilo: Storžič, Krvavec, Šmarjetna gora, Kališče, Ledine, Dom na Gospincu, Češka koča... Prav kranjska koča na Ledinah, pod Skutininim ledenikom, za katero je Franc Ekar posebej zaslužen, je postala pomembno poletno smučišče za vzgojo bodočih smučarskih reprezentantov.

Kranjsko planinsko društvo je oblikovalo samostojen alpinistični odsek že takoj po drugi svetovni vojni, prav tako tudi Gorsko reševalno službo, ki velja danes za eno izmed najboljše usposobljenih.

Omenili smo že, da je pod okriljem kranjskih planincev vrsta svetovno znanih alpinističnih imen, med njimi tudi prva Jugoslovana, ki sta stopila na vrh Everesta, Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj, nič manj popularno pa ni danes ime Tomo Česen, pa Srečo Rehberger, ali med alpinistkami Marija Štremfelj.

DRUGI NARODNI PARK?

Kranjsko društvo šteje 3000 članov, vendar hodi v gore menda vsak drugi Kranjčan, kar pomeni že tolikšen obseg, da je Franc Ekar spodbudil posvet o planinstvu v rednem pouku osnovnih in srednjih šol na Slovenskem. »Le v planinstvu vzgojena mlada generacija se bo lahko borila, da ostanejo gore vsaj takšne, kot so sedaj,« pravi predsednik kranjskih planincev, »kajti onesnaževanje iz doline sega vse višje in višje. Širijo se melišča, gozd propada, gozdne ceste povzročajo drsenje tal, erozija ima vse več moči, da o umazaniji na naših vrhovih in pod njimi ne govorimo...«

Tudi to je eden od vzrokov, da ima F. Ekar pripravljeno tudi naslednjo pobudo: predlaga namreč ustanovitev še enega narodnega parka. »Ne gre za posnemanje Triglavskega narodnega parka, pač pa za ljubiteljsko oziroma amatersko urejeno institucijo, vendar z vsemi pravnimi pooblastili, predvsem pa z možnostjo nadzora nad posegi v določeno krajino. V mislih imam predvsem dolino Ravenske Koče —

V jubilejnem, 90. letu Planinskega društva Kranj so vrli organizatorji pripravili bogat celoletni program, od katerega objavljamo le kratek povzetek.

V kratkem naj bi bila nared nova transverzala »Storžič«, ki jo bodo svečano odprli 17. junija. Tedaj je predviden na Kališču velik zlet planincev in vaja Gorske reševalne službe. Te dni je v Kranju izšel zbornik Marijana Krišija »Gore v ljudeh«, še pred počitnicami pa naj bi bil v Kranju na pobudo tamkajšnjega Planinskega društva slovenski posvet o možnostih rednega pouka planinstva v osnovnih in srednjih šolah.

Kranjčani pa pripravljajo za planinsko sezono še planinski tabor na Jezerskem, posvet o planinski ekologiji, pogovor o ustanovitvi narodnega parka v območju Jezerskega in Okrešlja, pripravljajo planinski pohod v Črno goro ter aktivnosti za večjo varnost v gorah, medtem ko so planinski objekti in Center za obveščanje pred kratkim dobili stalno radijsko povezavo. Ni še znan datum svečane letne skupščine in kulturnih ter zabavnih prireditev, ki bodo pripravljene v čast 90-letnice PD Kranj. O tem bodo kranjski planinci javnost kajpak pravočasno obvestili.

dm

to je območje od Savinjskega sedla do Jezerskega, kajti območje od Obirskega do Belske Koče so Avstrijci na podoben način že uredili. Tudi Okrešelj bi bilo nujno zaščititi, pa območja kamniške občine. Žal pa se naša administracija za te probleme silno malo meni, čeprav je na tem območju problem erozije vse resnejši, naraščajo melišča, koridorji nad tem območjem pa še dodatno onesnažujejo zrak z vrha. To je sicer že vprašanje večrajšnjega dne — žal brez odgovora tudi še danes.

Franc Ekar večkrat ponavlja svoje stališče, da je končno treba izoblikovati lik planinca s pravicami in tudi dolžnostmi, saj smo si doslej v gorah in od gora vsi samo jemali, ne da bi nas vsaj malce požgečkal tudi občutek dolžnosti do gore. Povsem drži, da bi bilo koristno mlademu rodu te reči vcepiti že v osnovni šoli, nemara celo prej, toda planinska društva so po mnenju kranjskega predsednika tista, ki morajo svojemu članstvu tudi praktično dokazati, da v življenju ni pravic brez dolžnosti, pa jih torej tudi v gorah ne more biti. Biti član planinskega društva naj bi posledaj pomenilo tudi opraviti določeno število udarniških ur v dobrobit gore.

»Zelo se strinjam s tistimi, ki si prizadevajo v gorah povezati interese poklicnih institucij z ljubiteljskimi skupinami, čeprav prvi nekako ne čutijo prave potrebe sodelovati z nami.« Kranjsko društvo si vse bolj

prizadeva navezati koristne stike z gozdarji, zlasti kar zadeva zlovesče gozdne ceste, ki niso speljane pravilno in povzročajo odnašanje zemlje s hriba ter prepogosto omogočajo dostop z avtomobili skoraj tik pod vrhove nekaterih gora. Tu gre tudi za Storžič — in seveda ne le zanj. Vse bolj iščejo planinci tudi stične točke z ekologi, saj se tako eni kot drugi borijo za isti cilj — za goro.

PROFESIONALNI NEPROFESIONALCI

Kranjski planinci oskrbujejo okrog 150 kilometrov planinskih poti, posebej pa znajo poudariti, da so prvi oblikovali lik planinskega vodnika, ki naj bi poskrbel za množično planinarjenje. Kmalu se je rezultat tudi pokazal, in sicer v več kot 700 uspešnih akcijah pod geslom »Kranjčani hodimo v gore«. Zdaj ima Slovenija vsaj 500 registriranih planinskih vodnikov in več deset registriranih gorskih vodnikov. Prav v zvezi s slednjimi pa se zadnje čase kopičijo nesporezumi, ki jih predsednik Ekar takole razlaga: »Da dobimo gorskega vodnika, seveda še zdaleč ni enostavna pot, saj so kriteriji za ta naziv dosegljivi le redkim. Potem pa se dogaja, da agencije gorske vodnike, ki so se oblikovali pri nas, enostavno speljejo mimo vrat planinskega društva. V svoje pridobitniške namene seveda uporabljajo tudi vse gorske naprave, urejene poti, skratka, vse, za kar mi skrbimo s prostovoljnim delom. Bilo bi torej prav, da bi se povezali z nami.«

Kranjska Gorska reševalna služba je že tako močna in učinkovita, da se vse pogostejše namiguje na njeno profesionalizacijo. Kako je s tem?

»Če se s tem izrazom misli na kakovost dela te službe, potem je točno, da se profesionaliziramo,« odgovarja predsednik PD Kranj. »Vendar ostaja naša reševalna ekipa, ki šteje 80 reševalcev, še naprej volonterska. Res je vsak trenutek na voljo z najmanj 50 reševalci, povezava med goro in dolino pa postaja hitrejša, saj bodo reševalci poslej povezani prek Centra za obveščanje v Kranju na številki 985. To ne pomeni, da ne bi potrebovali poklicnih gorskih reševalcev, vendar bi v tem primeru potrebovali debele milijarde. Samo transport ponesrečenca z vrha Grintovca v zimskih razmerah bi danes najbrž stal več kot 5 starih milijard dinarjev.

Je pa pokazala kranjska občina izjemno razumevanje za težaka opravila gorskih reševalcev, ki imajo na območju kranjskih gora vselej kar preveč dela. Z njihovo pomočjo so prvi posodobili informacijski sistem oziroma vzpostavili telekomunikacijske zveze med gorskimi postojankami in Centrom za obveščanje, Gorska reševalna pa je dobila posebne radijske zveze. V kranjski občini imajo šolski primer dobre obveščenosti o dogajanju na gori, o potrebah v gorah, in hitre radijske zveze tudi med reševalci samimi.

Seveda pa brez pomoči Planinske zveze Slovenije vsega tega Kranjčani ne bi imeli. Tako sta boljše zaščiteni oba, ponesrečenec in reševalec, kajti tudi slednji v reševalni akciji ni v mnogo boljšem položaju kot tisti, ki ga rešuje. Če upoštevamo, da je planinstvo najbolj priljubljen konjiček na Slovenskem in da hodi vsaj vsak deseti Slovenec v gore, potem je treba dodati le še to, da nas je tudi na dvatisočakah mnogo preveč v »adidaskah« ali pa celo z maligani v krvi. Za posledice vprašajmo gorske reševalce.

Požar pod Everestom

To je bila največja nesreča, ki je kdajkoli prizadela Tjangboče v Kumbu Himalaji in ob poti proti Everestu. Dne 12. januarja letos je požar popolnoma uničil ta prekrasen samostan. Tudi šola, ki jo je dal pred komaj dvema letoma zgraditi Sir Edmund Hillary oziroma njegova himalajska kreditna ustanova, je ožgana in torej močno poškodovana. Samostan Tjangboče so zgradili v letih 1915 in 1916 menihi iz znamenitega in fantastičnega tibetanskega samostana Rongbuk. Ta edinstveni spomenik himalajske arhitekture je bil središče šerpske kulture, verskega življenja in rodovne individualnosti. Več kot 8000 šerp — pripadnikov šerpskega rodu, ki živijo v Solo Kumbufu, je opravljalo svoje verske obrede v tem samostanu, ki ga je vodil Lama Nawang Tenzing Zangbo. Vsako leto je 7000 do 8000 tujih pohodnikov in gornikov obiskalo ta samostan z naravnimi kulisami, kakršnih ni nikjer drugje na svetu: z Ama Dablamom, Everestom, Nuptsejem in Lotsejem v ozadju.

»Ni odprave na Everest, ki se ne bi ustavila v Tjangbočeju,« so napisali člani sov-

jetske odprave leta 1982. »Že po tradiciji se je treba pred vzponom oglasiti v samostanu. Tam domačini žrtvujejo in molijo, da bi bilo alpinistom vreme naklonjeno in da bi jim podvig uspel.«

V zakladnici sosednjega samostana je spravljen znamenit yetijev skalp, ki ga je videl že leta 1953 Charles Evans.

Dne 31. januarja letos je Sir Edmund Hillary s helikopterjem priletel v Tjangboče. »Stopal sem prestrašen med samostanskimi ruševinami, ki so še vedno smrdele po ožganem, med podrljami tega samostana, ki je čisto do kraja upuščen,« je dejal.

Sir Edmund Hillary, prvi zmagovalec Everesta, dela v Nepalju že več kot 30 let in tam gradi mostove, bolnišnice in šole. Zdaj poziva vse ljubitelje gorskega sveta, naj nemudoma izdelajo mednarodni projekt za prenovo samostana. »Tjangboče sodi k svetovni dediščini in ga je treba obnoviti,« je povedal. »Upam, da bodo vsi alpinisti in udeleženci trekingov, ki so obiskali Tjangboče ali ki imajo radi te gore in te ljudi, sodelovali pri tem projektu, ki se ga je vredno lotiti. Tjangboče mora spet zaživeti.«

Józef Nyka